

ทิศทางการค้า การไหลของเงินทุนและนโยบาย
การเงิน

ต่อดุลชำระเงินของประเทศไทย

ดร. ประคำ สนิ ตั้งมติธรรม

ดร. นริศ ชัยสุตร

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงต้องมีการระดมทรัพยากรในการสร้างรายได้แก่ประชาชนให้สูงขึ้น แต่ว่าทรัพยากรในประเทศมีไม่เพียงพอกับความต้องการในอดีตที่เข้ามาประเทศไทยจึงต้องอาศัยทรัพยากรจากต่างประเทศมาโดยตลอด ลักษณะเช่นนี้ ทำให้เกิดภาวะขาดดุลการค้าและทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศสำหรับทรัพยากรดังกล่าว ดังนั้นภาวะการชำระเงินของประเทศจะเกินดุลหรือขาดดุลก็จะขึ้นอยู่กับว่า เราสามารถหาเงินทุนมาได้เพียงพอหรือไม่ การชำระเงินที่เกินดุลจะนำไปสู่การขยาย monetary base และปริมาณของเงินทุนหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ อันเป็นการนำไปสู่การขยายตัวของอุปสงค์รวมของประเทศ ซึ่งมักจะตามมาด้วยการเพิ่มของระดับราคาในอัตราสูงในบางครั้ง นโยบายของรัฐบาลและธนาคารกลางมีการตอบสนองต่อภาวะดุลชำระเงิน หรืออาจจะมีผลกระทบต่อภาวะดุลการชำระเงินในตัวของมันเอง ตัวอย่างเช่น รัฐบาลและ/หรือธนาคารกลาง มีนโยบายในการจำกัดเงินเชื่อในช่วงที่มีปริมาณเงินในระบบมากหรือว่าการขาดดุลงบประมาณของรัฐบาลทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ และ/หรือการขาดดุลชำระเงินหรือไม่ เป็นต้น นอกจากนี้นโยบายและวิธีการทางการพัฒนาสถาบันการเงินของประเทศ จะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการณ์และการลงทุนของภาคเศรษฐกิจซึ่งก็จะมีผลกระทบต่อภาวะดุลการชำระเงินเช่นเดียวกัน

ปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดจะแยกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้คือ ด้านการค้า ด้านการไหลของเงินทุน ด้าน capacity ในการผลิตของระบบเศรษฐกิจ และด้านนโยบายของรัฐบาล และ/หรือธนาคารกลางที่เกี่ยวข้องกับภาวะดุลการชำระเงินงบประมาณรัฐบาลกับทำที่และแนวทางในการพัฒนาสถาบันการเงิน การที่จะเข้าใจถึง

แนวโน้มการชำระเงินในอนาคตเป็นอย่างไร สิ่งจำเป็นที่จะต้องศึกษาพฤติกรรมของบัญชี
 ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชำระหนี้ในอดีตและปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางไปสู่อุ
 การคาดคะเนแนวโน้มในอนาคต การเข้าใจถึงภาวะการจ่ายของบัญชีในด้านต่าง ๆ ยังทำให้
 สามารถเสนอแนะแนวนโยบายในด้านการค้าและการชำระหนี้ระหว่างประเทศให้มีพื้นฐาน
 อยู่บนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ในช่วงเวลา 12 ปีที่ผ่านมา นับได้ว่าเป็นช่วงที่เศรษฐกิจของไทยต้องประสบ
 กับความผันผวนเป็นอย่างมากตามภาวะเศรษฐกิจของโลกอันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์น้ำมัน
 ปัญหาทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า จนทำให้กลายเป็นเรื่องที่ได้รับ ความสนใจกัน
 อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังจากทั่วโลกมีการพูดถึงปัญหาหนี้สินของประเทศ
 กำลังพัฒนา ก็ได้มีการพูดถึงปัญหาหนี้สินต่างประเทศของไทยด้วย เมื่อภาพพจน์ของอนาคต
 การส่งออกของประเทศไทยเลวร้ายลงตามภาวะในตลาดโลก และมาตรการกีดกันทาง
 การค้าของประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ยิ่งทำให้เป็นที่หวาดวิตกว่า อนาคตของ
 เศรษฐกิจไทยคงจะมีมมจริง ๆ ในด้านการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาดุลการ
 ชำระเงินและหนี้สินระหว่างประเทศในระยะ 4-5 ปีข้างหน้านี้ ตลอดจนปัญหาในการสร้าง
 ความเจริญเติบโตให้แก่ระบบเศรษฐกิจทั้งต่อการเจริญเติบโตของประชากร

อย่างไรก็ดี ในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2
 มีทั้งช่วงที่รุ่งเรืองมาก และรุ่งเรืองน้อย สลับกันไป ในลักษณะที่เป็นวัฏจักร ลักษณะดังกล่าว
 ทำให้น่าสงสัยว่าภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยลงในระยะนี้จะเป็นแนวโน้มอย่างถาวรหรือเป็นช่วง
 เวลของความถดถอยเพียงชั่วคราว ช่วงของภาวะเศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโตสูงสลับกับ
 ช่วงที่มีความเจริญเติบโตต่ำนั้น อาจจะเป็นเครื่องชี้ว่าระบบเศรษฐกิจของไทยนั้นมีโอกาส
 บางอย่างที่จะช่วยให้ภาวะเศรษฐกิจปรับตัวให้อยู่ในแนวโน้มความเจริญเติบโตอัตราหนึ่ง
 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อดูที่ภาวะดุลการชำระเงินของประเทศหลังสงครามโลกแล้ว จะพบว่า
 ไม่มีแนวโน้มเลย แต่เป็นไปในลักษณะของ random fluctuation over time ซึ่ง

มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ศูนย์¹ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่ามีกลไกบางอย่างที่ช่วยให้ภาวะดุลการชำระเงินปรับตัวด้วย

การศึกษาถึงประวัติค่าสมัครเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา โดยมุ่งความสนใจไปที่ปัญหาการค้าระหว่างประเทศ การไหลของเงินทุน และดุลการชำระเงินกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัปัญหาเหล่านั้น จะทำให้เข้าใจถึงการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจในด้านที่เกี่ยวข้องกับดุลการชำระเงินได้ เมื่อนำสถานการณ์ในปัจจุบันไปเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในอดีตที่คล้ายคลึงและพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการที่กลไกของระบบเศรษฐกิจจะปรับตัวในลักษณะที่คล้ายคลึงกับที่ผ่านมา อาจจะทำให้บอกได้ว่าสถานการณ์ทางการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศของไทยในอนาคตจะวิวัฒนาการไปในรูปแบบใด

งานวิจัยนี้ทำการศึกษาการค้าและการไหลเข้าของเงินทุนระหว่างประเทศของไทยในช่วงประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา โดยทำการเน้นที่วิวัฒนาการทางการค้า การไหลของเงินทุน และนัยสำคัญต่อดุลการชำระเงินของประเทศไทย เนื่องจากบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศสามารถแบ่งออกเป็นองค์ประกอบใหญ่ ๆ ได้เป็น สินค้าออก สินค้าเข้า การบริการ การไหลของเงินทุน และดุลการชำระเงิน การศึกษาที่ทำในที่นี้มุ่งไปที่วิวัฒนาการขององค์ประกอบเหล่านั้นเป็นสำคัญ

2. แนวคิดและทฤษฎี

องค์ประกอบสำคัญของบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ สามารถแบ่งออกได้เป็นสินค้าออก สินค้าเข้า การไหลของเงินทุน และการเปลี่ยนแปลงของเงินสำรองระหว่างประเทศ ตามเอกลักษณ์ทางบัญชีดุลการค้าก็คือ สินค้าออกลบด้วยสินค้าเข้า ดังนั้นถ้าเราทำการศึกษาพฤติกรรมขององค์ประกอบย่อยลงไปในสินค้าเข้าและสินค้าออก และสามารถคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตได้ เราก็จะสามารถคาดคะเนทิศทางของการค้าใน

¹ เป็นผลที่ได้เมื่อนำสถิติดุลการชำระเงินไปประมาณการด้วย ARIMA Model